

Naar een sterke Gemeenteraad in Bonheiden?

Filip De Rynck
Universiteit Gent
22 februari 2023

Gemeenteraad (GR) in drie basisrollen: het kader is er

1. Volksvertegenwoordiging:

- de GR 'voert een beleid op het vlak van de betrokkenheid en de inspraak van burgers of van de doelgroepen,...
- 'de GR kan overgaan tot de organisatie van raden en overlegstructuren'
- 'de GR kan ook andere initiatieven nemen om de inspraak van burgers te bevorderen'
- 'de GR bepaalt bij reglement de wijze waarop concreet vorm wordt gegeven aan de inspraak' (art 304)
- 'organisatie van volksraadpleging' (art 305)
- omgang met gelote burgerpanels als nieuwe ontwikkeling (niet in DLB) (zie experimenten)

2. Beleidsbepalend:

- Art 40: 'volheid van bevoegdheid', 'beleid van de gemeenten en algemene regels', 'reglementen voor het gemeentelijk beleid en inwendig bestuur'
- meerjarenplan, budget, beleidsplannen, grote projecten,...

3. Controlerend: omgang met klachten, ombud, audit, organisatiebeheersing, verplichte rapportering aan de gemeenteraad, beleidsrapporten (art 249), opvolging van rapporten (art 263), lokaal bestuur in netwerkverbanden,...

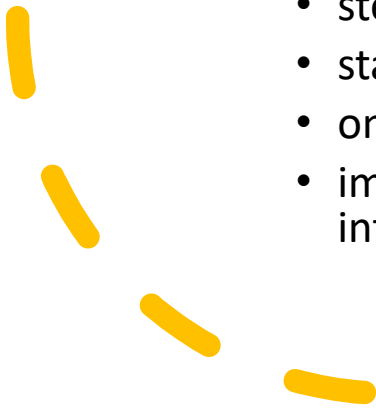
Partijpolitiek en uitvoerende mandatarissen domineren de raad

Traditie van sterke partijpolitisering: eerst partijlid en dan lid van de gemeenteraad.

Traditie van dominantie van de uitvoerende macht: op alle niveaus in ons land.

Kloof tussen uitvoerende mandaten en raadsleden is groter geworden:

- steeds meer technische materies;
- statuut, verloning;
- ondersteuning door professionele administraties;
- impact van verzelfstandiging naar vzw's, autonome bedrijven, politie, hulpverleningszones, intercommunales,...

Een sterke(re) gemeenteraad

Maatschappelijk belang: als de functie van raadslid niet aantrekkelijk is, wie wil het dan nog doen en wat betekent die verschraving voor de politieke partijen en voor de samenleving?

Debat over GR moet wel een breedbeeld hanteren: bvb ook wat zich in en rond commissies, in fracties, in partij – overleg, in meerderheidsoverleg,... afspeelt. Impact van voorzitter, van raadsleden en van de raad mag niet beperkt worden tot 'schouwspel' van de formele plenaire zittingen.

Lokale variabelen spelen mee en moduleren de problematiek: de omvang van het lokaal bestuur, de lokale cultuur, de houding van leidende ambtenaren, de lokale partijpolitieke verhoudingen, de personenstrijd, de rol van de burgemeester, de sterkte en relaties van de voorzitter,...

De voorzitter van de gemeenteraad: halfslachtig?

Ambitie van 'sterkere gemeenteraad' is al vaak uitgesproken en leidde in 2005 (Nieuw Gemeentedecreet) en 2017 (Decreet Lokaal Bestuur) tot enkele maatregelen, waaronder de mogelijkheid van een aparte voorzitter (2005).

Een halfslachtig compromis: wel voorzitter, geen statuut.

Stonden toen onder andere ook ter discussie maar overleefden de politieke strijd niet:

- Statuut van raadsleden, als een mogelijkheid voor de grotere lokale besturen;
- Vermindering van aantal uitvoerende mandaten;
- Scheiding van functies volgens het parlementair regime: schepenen nemen ontslag uit de raad (dualisme, naar Nederlands model);
- Statuut en ondersteuning van de voorzitter.

“ De Vlaamse regering heeft in haar ontwerp een groot punt gemaakt van de aparte benoeming van de gemeenteraadsvoorzitter, maar de functie is in werkelijkheid eerder een lege doos: er komen geen nieuwe bevoegdheden bij, er is niet nagedacht over de ondersteuning of het statuut en een duidelijk profiel van wat van de voorzitter wordt verwacht, ontbreekt. De voorzitters hebben geen instrumenten om hun taak ten volle op te nemen. Dit zou tot frustratie kunnen leiden bij de raadsvoorzitters “

Uit het advies van de Hoge Raad voor Binnenlands Bestuur over het ontwerp van Nieuw Gemeentedecreet, 2005.

Delegatie vanaf 2005, BBC vanaf 2014

2005, ook in het kader van versterking van de raad: delegatie

- van raad naar college;
- van college naar algemeen directeur;
- van algemeen directeur naar leidende ambtenaren

was bedoeld om:

- beleid en beheer beter te scheiden;
- agenda van de raad te verlichten;
- meer ruimte voor de controlerende taak (zie ook Nederland, met eigen Rekenkamer in elke raad).

Bij veel raden en raadsleden wantrouwen tov delegatie ('nog minder te zeggen').

BBC (2011 – 2014): evenzeer bedoeld 'ter versterking van de raad'.

Een sterke(re) gemeenteraad: de voorzitter in het brandpunt van een moeizame transitie

Versterking = meer evenwicht in de 'checks and balances' dan nu het geval is.

Realisme: de raad is geen vriendenclub of bestuur van een bedrijf. Politieke discussie / onenigheid blijft de basis.

Voorzitters maken deel uit van de meerderheid: versterking van de raad is voor sommigen gelijk aan versterking van de oppositie. Toont de moeilijke, stressvolle evenwichtsoefening voor de voorzitter (ook in zijn/haar persoonlijke opstelling en sterkte).

Per basistaak: nood aan inspirerende praktijkvoorbeelden, zowel inhoudelijk als vormelijk

- Inhoudelijk:
goede praktijkvoorbeelden van agendavorming die GR en CBS in hun rol respecteert, bijvoorbeeld bij langdurige participatieprocessen rond stadsvernieuwingsprojecten, mobiliteitsplanning,... maar ook in controlerende rol (klachtenbehandeling bijvoorbeeld, of bespreking van auditrapporten,...).
- Vormelijk:
inspirerende voorbeelden van manier van werken / organiseren, oa door creatieve technieken van vergaderen

Agendavorming als kernproblematiek

“ De voorzitter van de raad beslist tot bijeenroeping van de raad en bepaalt de agenda. Die bevat wel in ieder geval de punten die het college ter bespreking wil voorleggen “
(Parl.St. no 347, p16: 2004-2005)

Dus de agenda hoeft niet beperkt te worden tot de punten van het college.

Geen omschrijving van de manier waarop agendapunten in een proces kunnen worden gebracht (wanneer agenderen we best, in welke vorm, met welke status, waar moet de discussie heen, wat willen we bereiken, hoe loopt het proces verder, wie betrekken we wanneer,...)

Agendavorming vergt bereidheid tot overleg tussen het college, de voorzitter en de administratie (algemeen directeur en managementteam).

Beter management van de agendavorming in het lokaal bestuur (van raad én van college)

1. Volksvertegenwoordiging: actualiteitsdebatten, actuele vragen, vragen van burgers,... en planning van volksvertegenwoordigende momenten
2. Beleidsbepalend: inplannen van proces rond grote projecten en terugkoppeling plannen in de gemeenteraad (wat, maar ook hoe?)
3. Controlerend / evaluerend: klachten, audit, verplichte rapporten...

Beter management van de agenda: overleg tussen raad (voorzitter, bureau) en college; overleg met het managementteam en algemene directeur.

Decreet Lokaal Bestuur: kaders voor afspraken zijn er

Art 180 over de rol van het managementteam (impliciet over management van de agenda)

Art 20 waarbij AD of door hem aangestelde personeelsleden technische inlichtingen verstrekken aan raadsleden over stukken die in het dossier voorkomen

Art 171 §1 waarbij de AD onder andere op basis van de onderrichtingen vanwege de voorzitter van de gemeenteraad instaat voor de werking van de diensten 'bij de voorbereiding, uitvoering en evaluatie van het beleid'

Wat kan er nu al en wat zou moeten kunnen?

1. Wat kan er nu allemaal (spreiding van voorbeelden)?

- Bureau van de raad
- Actualiteitsdebatten: begin van de zitting
- Eigen budget voor de raad
- Relaties met diensten afspreken
- Loyale ondersteuning van het bureau / voorzitter

2. Decretaal te versterken (?)

- Statuut van de raadsleden
- Invoering van duaal systeem
- Statuut voorzitter en verloning
- Personele ondersteuning en behoorlijke werkruimte